

מבדק 3 - כללים בברכה אחרונה

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות סעודה וברכות, פרק י

*מיועד לכיתות ד-ח לפי התוכנית החדשה- תוכנית מעבר תשפ"ו.

רציונל

"..בודאי צריך היה להתבונן בהאפשרויות לסדר, אשר בכל הכיתות של התלמידים..ילמדו דינים והלכות הצריכות בחיים היום-יומיים. כיוון שסוף סוף זהו כל האדם.. **וכדי לחזק לימוד הנזכר לעיל כדאי לערוך בחינות** במיוחד בדינים הצריכים ואל בינתם אשען" (מתוך אג"ק כרך י' עמ' קכא) כדי להטמיע את ההלכות, יצרנו מבדקים קצרים על היקף צר של חומר במטרה להגביר את הסיכוי להצליח וליצור מוטיבציה ללימוד. לשק"ד המורה האם לערוך בנוסף גם מבחן מסכם על היקף רחב יותר של חומר, (ניתן לערוך שאלון מתאים משאלות נבחרות מהמבדקים הקצרים)/ לפניכם מבדק קצר לאחר לימוד פרק יא- ברכות 'העץ', 'האדמה' ו'שהכל'. מומלץ לעיין במבדק לפני הוראת היחידות. הוא יסייע לכם בתהליך ההוראה כאשר המורה רואה את פעילות ההערכה הוא יכול לדייק את הוראה.

מפתח מטרות:

1= בקיאות בהלכות הצריכות - ידע והבנה; 2= בקיאות בהלכות הצריכות - יישום; 3= שליטה במבנה ההלכה - הבנה; 4= שליטה בשפת ההלכה-מילים, מושגים ומקורות- ידע והבנה; 5= שליטה בשפת ההלכה-מילים, מושגים ומקורות - יישום; 6= שיון בעל פה - ידע

שאלה 1

כתבו נכון או לא נכון - ענו על חמש מתוך שבע

1= בקיאות בהלכות הצריכות - ידע והבנה;

1. 'ברכה אחרונה' אומרים רק אם אכל 'כִּזְיִית'. נכון
2. 'ברכה אחרונה' אומרים רק אם שתה 'רביעית'. נכון
3. אחרי אכילת דג מברכים 'בורא נפשות'. נכון
4. אחרי אכילת פירות תמיד מברכים 'בורא נפשות'. לא נכון
5. ברכת על המחיה מחמירים לברך בישיבה כמו ברכת המזון. נכון
6. אם אכל פחות מכזית ושתה פחות מרביעית - אפשר לצרף את המאכל והמשקה ביחד ולברך ברכה אחרונה. לא נכון
7. רינה אכלה 13 סמ"ק ענבים ו-14 סמ"ק שוקולד- תברך בורא נפשות. נכון

שאלה 2

1= בקיאות בהלכות הצריכות - ידע והבנה;
4= שליטה בשפת ההלכה-מילים ומושגים- ידע והבנה

התאימו בין האוכל לברכה האחרונה שאומרים אחרי שאוכלים אותו.

המאכל	ברכה אחרונה
• תמר <u>ברכת מעין שלוש</u> • תפוח <u>ברכת בורא נפשות</u> • ביצה <u>ברכת בורא נפשות</u> • עוגה <u>ברכת מעין שלוש</u> • דג <u>ברכת בורא נפשות</u> • עגבניה <u>ברכת בורא נפשות</u> • ענבים <u>ברכת מעין שלוש</u> • פסטה <u>ברכת מעין שלוש</u> • מלפפון <u>ברכת בורא נפשות</u> • יין <u>ברכת מעין שלוש</u>	• ברכת מעין שלוש • ברכת בורא נפשות

שאלה 3

6= שינון בעל פה - ידע - חלק א
מטרה -4 מושגים ידע והבנה חלקים ב,ג

א. השלימו את הברכה הבאה **ללא סידור**.

ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם,

על חמשת מיני דגן	על היין	על פירות משבעת המינים
על המחיה ועל הפלפלה	על הגפן ועל פרי הגפן	על העץ ועל פרי העץ
ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם נא ה' אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך. ועל מזבחך. ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה ביימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בה ונברכה בקדשה ובטהרה. פי אתה ה' טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ		

על חמשת מיני דגן	על היין	על פירות משבעת המינים
ועל המחיה. ברוך אתה ה', על הארץ ועל המחיה.	ועל פרי הגפן. ברוך אתה ה', על הארץ ועל פרי הגפן.	ועל הפירות. ברוך אתה ה', על הארץ ועל הפירות.

ב. למה ברכה זו נקראת ברכה "מעין שלוש"?

- ☐ כי היא נאמרת לאחר אכילת שלושה סוגים של מאכלים.
- ☐ כי היא כוללת בקצרה שלוש ברכות של ברכת המזון.
- ☐ כי היא נאמרת לאחר שאוכלים שלושה מאכלים ביחד.
- ☐ כי תיקנו אותה שלושת האבות.

ג. סמנו בברכה את שלושת החלקים שלה.

שאלה 4

מטרה 2=בקיאות בהלכות הצריכות - יישום;- חלק ב
מטרה 1 = בקיאות בהלכות הצריכות - ידע והבנה חלק ה
מטרה 5 = שליטה בשפת ההלכה-מילים ומושגים - יישום- חלקים א, ג, ד

חני ורחלי נסעו לטיול. בדרך הוציאה חני אשכול ענבים, וכיבדה את חברתה. רחלי אכלה רק עינב אחד.
רחלי אמרה: אולי אני צריכה לברך ברכה אחרונה. כי עינב זו 'בְּרִיָּה'.
חני ענתה: את לא חייבת, כי אכלת פחות מ'כֶּזַיִת' ענבים.

א. מהי 'בריה'?

לפניכם מאכלים כתבו ליד כל אחד אם הוא נקרא 'בְּרִיָּה'.

1. תמר

2. עינב

3. פלח של תפוז

4. חתיכת עגבנייה

ב. במקרה של 'בְּרִיָּה', יש ספק אם צריך לומר ברכה אחרונה גם אם אכל פחות מ'כֶּזַיִת'.

מה רחלי היתה צריכה לעשות לפי ההלכה? סמנו את התשובות הנכונות.

- ☐ לאכול ענבים בכמות של 'כֶּזַיִת'.
- ☐ לחתוך את העינב לפני שאכלה.
- ☐ לברך ברכה אחרונה על העינב שאכלה.
- ☐ לכתחילה להיזהר לא לאכול רק עינב אחד.

ג. נכון להיזהר לא לאכול 'בְּרִיָּה' כדי...

סמנו מהו המושג המתאים לטעם של ההלכה.

- ☐ אכילת פרס
- ☐ לצאת מידי ספק
- ☐ רביעית
- ☐ בדיעבד

ד. לפי ההלכה של 'בְּרִיָּה' אפשר ללמוד ש...:
סמנו שתי תשובות נכונות

- ☐ יש חשיבות לצורה השלמה של הפרי כפי שנברא אפילו אם הכמות שלו קטנה.
 - ☐ בברכה אחרונה העיקר היא הכמות, ולא משנה מהי הצורה החיצונית.
 - ☐ יש חשיבות גם לכמות וגם לצורה.
- ה. מהי הברכה האחרונה של ענבים? מעין שלוש

שאלה 5

מטרה 4 = שליטה בשפת ההלכה-מילים ומושגים- ידע והבנה

מושקי ומירי ישבו ללמוד למבחן. תוך כדי לימוד הם אכלו נשנושים.
איזה תנאי צריך להיות כדי שיהיו חייבים לברך ברכה אחרונה?

- ☐ התנאי היחיד הוא שיאכלו לפחות כמות של 'פְּזִיט' (27 סמ"ק) .
- ☐ לאכול לפחות כמות 'פְּזִיט' (27 סמ"ק) - 'כדי אכילת פרס' (משך 4 דקות) - ולא יותר.
- ☐ לאכול לפחות את כל החבילה במשך 4 דקות .
- ☐ לאכול לפחות כמות 'פְּזִיט' (27 סמ"ק) - 'כדי אכילת פרס' (משך 4 דקות) - עדיף במשך זמן רב יותר.

שאלה 6

מטרה 4 = שליטה בשפת ההלכה-מילים, מושגים ומקורות- ידע והבנה
מטרה 5 = שליטה בשפת ההלכה-מילים, מושגים ומקורות- יישום

בתורה מְזַכֶּרֶת בְּרָכָה אֶחָת בְּלֶבֶד - **בְּרַכַּת הַמְּזֹזֶן**, בָּהּ הָאָדָם נִצְטָוָה לְבָרֵךְ אֶת ה' **לְאַחַר שֶׁאָכַל מְזֹזֶן וְשָׁבַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב "וְאָכַלְתָּ וְשָׁבַעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ"** (דברים ח, י)

- א. מתחו קו תחת הפסוק המופיע בהלכה.
- ב. מהו מקור הפסוק? ספר דברים, פרק ח, פסוק י
- ג. לפי מה ידעתם מה הפסוק? כתבו לפחות שני סימנים
1. מילת ההצעה: "שכתוב", 2. המירכאות שמראות ציטוט, 3. סוגריים שבהם כתוב מקור לאחר הפסוק. - אם יענו לפחות שתי תשובות- יקבלו את כל הניקוד.
- ד. איזו מצווה לומדים מפסוק זה? לברך לאחר האכילה - ברכת המזון.
- ה. סמנו את המושג המתאים למצוות ברכת המזון - דאורייתא/ דרבנן